

Causa exemplaris non est nisi improprie causa physica.

Probatur vt 6 præcedentis cap. hæc enim causa non influit per se; sed per cognitionem sui, dirigendo nimirum actionem causæ efficientis, nempe artificis.

CAP V T VI.

De causa efficiente in particulari.

PROPOSITIO I.

Causa efficiens præ omnibus causis physicis est sola proprie dicta causa physica.

Probatur facile propositio, quia causæ efficienti, & quidem soli conuenit proprie definitio causæ in vniuersum de qua in Phil. Entis cap. 11. Quod autem soli conueniat proprie, patet ex dictis cap. 3 prop. 7 de causa materiali & formali; & cap. 4 prop. 6 de causa finali, & cap. 5 prop. 5 de causa exemplari: cum enim ex dictis eodem cap. 11 Phil. Entis, præter eas quatuor causas non sit, nisi quinta efficiens; hoc ipso quod illis quatuor non conuenit proprie definitio causæ; necesse est vt soli efficienti proprie conueniat, si forte alicui proprie conuenit: at efficienti conuenire proprie constat ex propria eius definitione tradita dicto cap. 11 num. 10 in ea enim definitione proprie continetur generalis illa, vt clarius constabit ex dicendis inferius; constabit enim causam efficientem influere proprie per se, id est per suam ad se proprie pertinentem imo identificatam sibi vim; & physice influere non metaphorice; & influere proprie in aliud, quatenus influit a esse diuersum omnino à suo: vnde & iuxta annotata superius cap. 3 prop. 7 num. 2. constabit effectum eius, quatenus effectus eius est, seu secundum esse acceptum ab ea, esse aliud ab ipsa; cum hæc non influat nisi esse diuersum omnino à suo, quatenus non suum confert; licet aliquando conferat de suo, vt inferius dicetur.

a Causa efficiens confert effectum esse omnino diuersum à suo, licet aliquando conferat de suo.

PROPOSITIO II.

Præcipuas causæ efficientis diuisiones explicare.

Diuisiones causæ efficientis præcipuas hic breuiter recensebo, & explicabo. 1. *a* Prima diuisio sit ea, qua causa efficit diuiditur in primam, & secundam; illa est Deus à quo omnia, qui à nullo: ista est causa alia omnis quæ à Deo est. 2. *b* in creantem, & generantem; hæc dicitur respectu effectus producti ex præsupposita materia: illa respectu producti ex nihilo. 3. *c* in agens liberum, & necessarium; istud est quod positis omnibus in actu primo requisitis ad agendum, non habet vim cohibendi, vel suspendendi actionem; sed necessario finit eam à se exire: illud, quod positis omnibus vt dictum est, potest vi sua suspendere actionem, & omnino cohibere, vel exerere, sumpta ad placitum ex se ipso determinatione ad alterutrum. 4. *d* in efficientem physice, & efficientem moraliter; illa est à qua ex natura rei effectus efficitur: ista est cui, licet non physice efficienti, imputatur tamen, seu prudentum iudicio tribuitur effectus quasi efficienti; quatenus nimirum modo quodam suo morali, vt suasio, imperio, vel simili, facit vt fiat. 5. *e* in vniuersalem, & particularem; illa est quæ ad plures specie effectus indifferentem ex se vim habet: hæc ad vnā speciem determinata est. 6. *f* in eam quæ operatur immanenter, & eam quæ non immanenter: & hanc intelliges cum de anima ageretur cap. 22. 7. *g* in principalem, & instrumentalem; illa est quæ vi sua efficit: hæc quæ non nisi virtute alterius; id est quæ non nisi pro vt eleuata à causa principali; quatenus scilicet à principali agente per eleuationem virtutis in eam deriuatur ad efficiendum. 8. *h* in totalem, & partialem; illa est quæ in suo genere & ordine sola siue absque concursu alterius, sufficienter vi sua tribuit vel tribuere potest totum esse effectum respectu cuius est totalis: ista est, quæ licet conueniente alia det effectui totum esse; non tamen se sola sufficit. 9. *i* in vniuocam, & æquiuocam; illa dicitur respectu effectus, quem producit in eadem secum specie: ista, in diuersa. Hæc, si est principalis, dicitur effectum continere eminenter; id est in virtute nobiliori & præstantiori (non l video tamen cur non possit continere in virtute præcise æque præstanti, cum non implicet esse causas in speciebus licet diuersis, æque nobiles & æque potentes respectu vnius effectus, qui sit eiusdem speciei cum altera ex illis) si vero est instrumentalis, & seorsim sumatur à causa sua principali, non potest dici continere effectum; quia nec potest sola producere, quod idem de causa partiali dicendum est. Vniuoca autem continet effectum formaliter. 10. *m* in efficientem per se, & efficientem per accidens; illa

a Causa efficiens alia est prima alia 2. b Creans generans. c Libera, necessaria.

d Physicæ moralis.

e Vniuersalis particularis.

f Operans immanenter, transiun-ter.

g Principalis, instru-mental.

h Totalis, partialis.

i Vniuoca, æquiuoca.

l Hæc potest esse æque nobilis ac effectus.

m Efficiens pro